

TÜRKİYE YÜKSEKÖĞRETİM TARİHİNDEN BİR KESİT: TÜRK YURDU DERGİSİNDE ÜNİVERSİTE TARTIŞMASI (1956-1961)

Arş. Gör. Ahmet VURGUN

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
ahmetvurgun@mu.edu.tr

Dr. Sinan ATEŞ

TBMM
sinanates84@gmail.com

Öz

Türkiye Cumhuriyetinin modernleşmesinin önemli bir ayağını eğitim oluşturmaktadır. Türkiye’de Tanzimat’tan bu yana yaşanan değişim ve dönüşümden en çok etkilenen alanların başında eğitim gelmektedir. Türk yükseköğretim serüveni 19.yüzyılın ikinci yarısında Darülfünunla başlamış, Cumhuriyet döneminde kurulan üniversitelerle devam etmiştir. Cumhuriyet döneminde üniversitelerin açılmaya başlaması ve yaygınlaşması, eğitim sisteminin yeni yapılanması açısından tamamlayıcı bir gelişme olmuştur. Türk yükseköğretimi ve üniversitelerin tarihsel gelişimi üzerinde yapılan çalışmalar sınırlıdır. Özellikle yeni eğitim paradigmasının hedefleri ve boyutlarına ilişkin dönemin özgün kaynaklarına dayalı çalışmalar henüz yenidir. Bu çalışma Türk yükseköğretim tarihini aydınlatma konusunda asıl bilgilere ve özgün tartışmalara yer veren Türk Yurdu dergisi üzerinden yeni bilgiler kazandırmayı amaçlamıştır. Türk Yurdu, II. Meşrutiyetten günümüze aralıklı olarak yayın hayatını sürdüren, Türkiye’nin en uzun soluklu dergilerinden biridir. Bu çalışmada, Türk Yurdu dergisindeki üniversite ile ilgili makalelerden hareketle, 1950’li yıllardan sonra Türkiye’de yaygınlaşmaya başlayan üniversitelerin gelişimine akademi ve düşünce dünyasının bakış açısı sunulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın yöntemini, tarihsel metin değerlendirmede kaynak taramaya dayalı olarak içerik tahlili oluşturmaktadır. Bu çerçevede Türk Yurdu dergisinin beşinci ve altıncı seri dönemlerinde (1954-1957, 1959-1968) dergide yayınlanan üniversite ve yükseköğretimle ilgili 13 makale incelenmiş ve bu makalelerden yola çıkılarak, Türk yükseköğretimiyle ilgili 4 önemli konudaki tartışmalar analiz edilmiştir. Bu dört konu üniversite kavramı, ideal üniversite, akademik kadrolar ve üniversite tarihi başlıklarını kapsamaktadır. Yapılan tahliller sonucunda yazarlar tarafından alt dallardaki bulgulara yönelik olarak çeşitli yorumlar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Üniversite Tarihi, Türk Yurdu, Akademisyen.

A SECTION FROM TURKEY HIGHER EDUCATION HISTORY DISCUSSION ON UNIVERSITY IN THE JOURNAL OF “TÜRK YURDU” (1956-1961)

Abstract

Education constitutes an important pillar of Turkish modernization. Education is among the most affected areas from the reforms and changes taking place in Turkey since the beginning of the Tanzimat reform era. The adventure of Turkish higher education started with Darülfünun in the second half of the 19th century and continued with the universities founded in the Republican era. The start and expansion of universities in the Republican era has been a complementary development in terms of the reorganization of the education system. The studies on the historical development of Turkish higher education and universities are limited. Especially the studies based on the original sources of the period regarding the objectives and dimensions of the new educational paradigm are still new. The aim of this study is to provide new information over the Journal of the Turk Yurdu, which contains original information and

original discussions on the history of Turkish higher education. Turk Yurdu, continued intermittently broadcast life from 2nd constitutional monarchy era to the present, is one of Turkey's longest running journal. In this study, based on articles about the university in the Turk Yurdu Journal, viewpoint of the academic community and the world of thought about the development of universities which started to spread after 1950's has been tried to be presented. The method of the study is content analysis based on literature review and historical text evaluation. In this frame, thirteen papers related to university and higher education published in the fifth and sixth serial periods of Turk Yurdu Journal (1954-1957, 1959-1968) were examined and the four important issues related to Turkish higher education were analyzed by way of these articles. These four topics include titles of university concept, ideal university, academic staff and university history. As a result of analyzes made, various comments were made by the authors on the findings in the subcategories.

Keywords: Education, History of University, Turk Yurdu Journal, Academician.

1. Giriş

Bir eğitim paradigması, eğitim sisteminin tüm kademelerini bir bütünlük içerisinde ele alır. Bu çerçevede üniversiteler eğitim paradigmasının en üstünde yer alır. Üniversiteler, kültür ve coğrafya sınırlarını aşarak, çeşitli alanlarda yüksek eğitim ve öğretim veren kurumlar olarak nitelendirilmektedir. Türkiye’de, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e eğitim alanında yaşanan gelişmeler içerisindeki en önemli boyutu üniversite oluşturmaktadır. Zira Türk modernleşme sürecinde eğitim önemli bir yer tutmaktadır. Modernleşme serüveni içerisindeki en önemli gelişme ise yükseköğretim kurumlarının bir başka ifade ile üniversitelerin açılmasıdır. İlk modern eğitim kurumları olarak nitelendirilen Mühendishane-i Bahrî-i Hümayun ve Mühendishane-i Berrî-i Hümayun, Türk yükseköğretiminin modernleşmesinin ilk örnekleri olarak kabul edilmektedir (Kenan, 2012: 344). Türkiye eğitim tarihinde batı tarzında bir üniversite ise 1900 yılında eğitim-öğretim faaliyetlerine başlayan Darülfünun’dur. Darülfünun, 1919 yılındaki yapılanmadan sonra Hukuk, Tıp, Edebiyat ve Fen Fakültelerinden müteşekkil özerk bir yapı halini almıştır (Öztürk, 2012: 261). Darülfünun, 1933’e kadar bu özelliğini korumuştur. 1933 reformu sürecinde Darülfünuna yönelik bazı eleştiriler getirilmiş, hazırlanan bir yasa ile Darülfünun, İstanbul Üniversitesine dönüştürülmüştür (Akyüz, 2011: 359). Bu süreçte hocaların yarısından fazlasının görevine son verilerek yerlerine yenileri alınmış, özellikle Almanya’dan gelen hocalar, Türk yükseköğretim kurumlarında istihdam edilmiştir. Yükseköğretimle ilgili, “Üniversite, Fakülte, Rektör” gibi kavramlar ilk defa eğitim literatürümüzde kullanılmaya başlanmış, bu gelişme Türkiye’de çağdaş anlamda üniversitenin gerçek başlangıcı olarak kabul edilmiştir (Kenan, 2012: 346).

Bu süreçte, Darülfünun’un ıslahına ilişkin olarak İsviçre’den getirtilen Prof. Dr. Albert Malche’ye bir rapor hazırlanmıştır. Raporda öğrenciler ve öğretim süreci hakkında bilgi verildiği gibi, daha sonraları sıkça tartışılacak olan “özerklik” meselesi de dile getirilmiştir. Malche, üniversitede ıslah yapılabilmesi için özerklik meselesinin halledilerek üniversitenin

ıslah sürecinde Maarif Vekâletine bağlı olması gerektiğini vurgulamıştır (Tekeli, 2010: 167). Cumhuriyet'in ilk yıllarında İstanbul Üniversitesinden başka Ankara'da bir yükseköğretim kurulmasına yönelik ciddi adımlar atılmıştır. Bu çerçevede 1925'te Ankara Hukuk Mektebi, 1926'da Gazi Eğitim Enstitüsü, 1930'da Ziraat Enstitüsü, 1935'te Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, 1943'te Fen Fakültesi, 1945'te Tıp Fakültesi, 1949'da İlahiyat Fakültesi kurulmuştur (Akyüz, 2011: 359). Böylece Türkiye'de 1950'li yıllara kadar İstanbul ve Ankara merkezli bir yükseköğretim anlayışı kendini göstermiştir.

II. Dünya savaşı sonrası yaşanan değişimden “üniversiteler” de nasibini almıştır. Türkiye, bundan sonra ekonomik politikalarla dışa açılmaya başladığı gibi çok partili siyasi düzene de geçmeye başlamıştır. Bu demokratikleşme sürecinde “özerk” üniversiteye doğru gidiş de yaşanmıştır (Tekeli, 2010: 169). 1946'da Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar başkanlığındaki heyetin hazırladığı üniversite raporunun kabul edilmesiyle 1933'ten sonra üniversitelerde yeni ve köklü bir reform yapılmıştır. Bu gelişmeler sonrasında üniversite, “özerk” bir yapıya kavuşturulmuş, üniversitelerarası kurul oluşturularak üniversitelerin kendileri arasında ve Milli Eğitim Bakanlığı ile koordinasyonu sağlanmak istenmiştir. Ayrıca üniversite yöneticileri, akademik kadro, idari ve mali yapı hakkında da çeşitli değişiklikler yapılmıştır (Dölen, 2010: 61-70). Bu dönemde Yüksek Mühendis Mektebi 1944'te yeniden düzenlenerek İstanbul Teknik Üniversitesi'ne dönüşmüş, Ankara'da daha önce açılan yüksek mektep, fakülte ve enstitülerin bir araya getirilmesiyle 1946'da Ankara Üniversitesi oluşturulmuştur. Ayrıca 1955 yılında Trabzon'da Karadeniz Teknik Üniversitesi ve İzmir'de Ege Üniversitesi kurulmuştur. Yine bu süreçte Doğu Anadolu'da, Erzurum'da Atatürk Üniversitesi, 1959'da da Ankara'da Ortadoğu Teknik Üniversitesi kurulmuştur. 1967'de açılan Hacettepe Üniversitesi ve 1971'de kurulan Boğaziçi Üniversitesi'nden sonra, 1973-1981 arasında ülkedeki pek çok sıkıntıya rağmen Diyarbakır, Eskişehir, Adana, Sivas, Malatya, Elazığ, Samsun, Konya, Bursa ve Kayseri'de on yeni üniversitenin inşa edilmesiyle yüksek eğitim ve öğretim Anadolu'da yaygınlık kazanmaya başlamıştır. 2011 yılından itibaren artık Türkiye'de her şehirde bir üniversite olduğu görülecektir (Dölen, 2010: 74-75, Kenan, 2012: 346). Üniversitelerin gelişimi sürecinde basının da önemli bir rolü olmuştur. Zira bu süreçte yayınlanan çeşitli dergilerde üniversitelerin işlevleri, yapıları ve dünyadaki yükseköğretim ile ilgili tartışmalar kendine yer bulmuştur. Araştırmanın incelediği dönemde konuya önemli katkı sağlayan dergilerden birisi Türk Yurdu dergisi'dir. Bu derginin gerek yayın politikası ve gerekse dergide yayınlanan düzeyli makaleleri, dönemin yükseköğretim anlayışını yansıtmaları bakımından önemlidir.

1.1. Türk Yurdu Dergisi

Türk Yurdu dergisi, hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminde yayın hayatına devam eden ender dergilerden biridir. Fikir yelpazesinde Türkçü kanadı temsil eden Türk Yurdu, 18 Ağustos 1911’de kurulan Türk Yurdu Cemiyeti tarafından 24 Kasım 1911 tarihinde on beş günlük periyotlarla çıkarılmaya başlanmıştır. Amacını “Türklüğe hizmet etmek ve faydalı olmak” şeklinde belirten dergi, 1917’den itibaren Türk Ocaklarının yayın organı haline gelmiştir. (Tuncer, 2012: 550). Böylece Türk milliyetçilerinin ve milliyetçiliğin sesi olmuştur. Türk Yurdu, uzun bir yayın dönemine sahip olmasına rağmen çeşitli sebeplerle zaman zaman kesintiye uğramıştır. Türk Yurdu bu süreçte yedi seri şeklinde yayın hayatını sürdürmüştür. İlk serisi 1911-1918, ikinci seri 1923-1931, üçüncü seri 1942-1943, dördüncü seri 1954-1957, beşinci seri 1959-1968, altıncı seri 1970 ve yedinci seri ise 1987’den günümüze kadar devam eden yılları kapsamaktadır (Tuncer, 2002). Türk Yurdu 1987’den itibaren kesintisiz olarak yayın hayatını sürdürmektedir. Derginin başlıca özelliği, Türk milliyetçiliğinin yayın organı olup Türk sağıının ve aydınlarının yazılarının yer aldığı ve temsil edildiği bir yer olmasıdır. Derginin yazar kadrosuna bakıldığında bu durum belirgin biçimde kendini hissettirir. Dergide Dilden Edebiyata, Tarihten Türk Dünyasına, Sanattan Kültür ve Medeniyete kadar çok geniş bir yelpaze yazılar yayınlanmakta, eğitim-öğretime yönelik yazılar dikkat çekmektedir. Dergiler aslından yayınlandıkları dönemin canlı tanıklarıdır. Türk eğitim tarihinin geçirdiği değişim ve dönüşümü dergiler üzerinden de izlemek mümkündür. Bu itibarla eğitim tarihimizin bir döneminde üniversite ve yükseköğretim konusundaki tartışmaları bu dergide yer alan yazılar üzerinden incelemek ve yapılan tartışmaları analiz etme ihtiyacı duyulmuştur.

1.2. Amaç

Çalışmanın amacı, 1950’li yıllardan sonra Türkiye’de yaygınlaşmaya başlayan üniversitelerin bir dönemindeki tartışmayı, akademik ve düşünce dünyasından hareketle incelemektir. Bu çalışmada, Türkiye’de üniversitelerin açılıp yaygınlaştırılmaya çalışıldığı 1950’ler sonrasında bir dergide yayınlanan makalelerin incelenmiş olması, Türkiye’de üniversitelerin kuruluş dönemindeki beklentiler, idealler ve önerilere ilişkin önemli katkılar sağlayacağı umulmaktadır. Bu makaleler aynı zamanda Türkiye üniversite tarihi açısından da önemli kaynak niteliğindedir. Bu bağlamda üniversitelerin tarihi gelişimi ve misyonlarını tekrar irdelemek, hem eğitim tarihi, hem de siyasi tarih açısından önemlidir.

2. Yöntem

Çalışmanın yöntemini, tarihsel metin değerlendirmede literatür taramaya dayalı olarak içerik analizi oluşturur. Bu bağlamda, Türk Yurdu Dergisinin beşinci ve altıncı seri dönemlerinde (1954-1957,1959-1968) üniversite ve yükseköğretimle ilgili 13 makale taranmış ve bulgular elde edilerek 4 alt kategoride değerlendirilmiştir. Ayrıca bu makalelerde konu ile ilgili olarak çeşitli karşılaştırmalarda bulunulmuş, çeşitli durum ve sorunlarla ilgili yazarların önerileri de ele alınmıştır. Türkiye’de üniversitelerin yaygınlaşma çabalarını göz önüne aldığımızda, bu dönemin canlı şahidi olan ve hemen hepsi de üniversite ve akademide yer alan isimlerin yorumları, bakış açıları ve önerileri analiz edilmiştir.

3. Bulgular ve Tartışmalar

Çalışmada elde edilen bulgular, yapılan tartışmalarla birlikte 4 alt başlık halinde aşağıda sunulmuştur.

3.1. Üniversite ve Anlamı

Türk Yurdu dergisinin üzerinde durduğu konulardan birisi üniversite kavramıdır. Dergide yayınlanan makaleler incelendiğinde bazı yazarların (Bilgiç, 1959; Turhan, 1956), üniversitenin mahiyeti üzerinde durdukları, üniversitenin ne olduğu, ne gibi anlamlar ifade ettiği konusunda çeşitli yorumlarda bulundukları görülmüştür. Makalelerin girişinde üniversite kavramından başlanması, üniversitenin akademik ve toplumsal boyutunun analiz edilmesini ve anlaşılabilirliğini kolaylaştıracaktır. Bu bakımdan yazarlar, makalelerinin başlangıcında üniversite kavramının anlamı üzerinde durarak konuyu genelden özele indirgemıştır. Örneğin Bilgiç (1959), üniversite kavramından hareketle bir öğretim müessesesi olarak konuyu incelemiş, Turhan da (1956) üniversite kavramını sosyal gerçeklik ve toplumsal hayata etkisi bağlamında değerlendirmiştir.

Üniversitenin, bütün ilimlerin bir küllü ve mensuplarının da bir bütünü teşkil eden bir kurum olduğunu belirten Bilgiç, “*üniversitenin çeşitli ilimlerin tedris edildiği medreseleri içine alan tarihi külliye mefhum ve müessese olarak tekabül ettiğini*” ifade etmiştir. Üniversitede, araştırma ve öğretimde birlik öncelikli olmalıdır. Üniversite kişide, sadece lisans dönemi değil lisans sonrasında doktora ve daha ileri derecede araştırma yapma noktasında nakillik ve lise üstü bilgi seviyesinden kurtulup bizzat kaynaklara nüfuz etmesini ve mesleki durumlarla ilgili mevzularda hüküm ve kanaat oluşturmasını sağlar (Bilgiç, 1959, 37). Üniversite, toplumun bir nevi dinamosu niteliğinde görülmüştür. Nitekim Turhan’a göre, öğretmen olmayınca mektep olmaz, üniversite kurulamaz ve idare adamı yetiştirilemez. Üniversite olmayınca da ilim olmaz, anlayışlı, basiret sahibi idare adamı ve iyi öğretmen yetişemez. Üniversitenin kurulup

yaygınlaşması belli bir zaman diliminde olacaktır; çünkü “*üniversite, kurulur kurulmaz derhal faaliyete geçen fabrika nev’inden bir müessese değildir; bütün fonksiyonlarıyla faaliyete geçip cemiyette bir varlık olduğunu hissettirecek bir derecede inkişaf edebilmesi için bazı asırlara ihtiyaç vardır*” (Turhan, 1956: 634). Böylece Turhan, üniversitenin süreç içinde diğer müesseseleriyle varlık bulan bir yapıda olduğuna dikkat çekmiştir.

3.2. İdeal ve Gerçek Arasında Üniversite

Dergide yayınlanan makalelerde üniversitenin anlamından başka ideal üniversite kavramı üzerinde de durulmuştur. Bu dönem, üniversitelerin yaygınlaşmasındaki ilk atılım dönemini oluşturmaktadır. Zira bu dönemde Türkiye’de yeni üniversiteler açılmaya başlanmış, Anadolu’nun çeşitli bölgelerinden gençler üniversitelere öğrenci olmuşlardır. Bu dönemde toplum, üniversite ile tanışmıştır. Ancak bu karşılaşma beraberinde yeni soruları da getirmiştir. Bu soruların başında “üniversitenin görevi nedir?” sorusu gelmektedir. Bu kapsamda “üniversite nasıl olmalıdır ve neyi hedeflemelidir?” gibi konular da tartışmanın diğer boyutunu oluşturmaktadır. Türk Yurdu dergisinde yayınlanan makalelerden önemli bir kısmı bu konuya eğilmiştir. Hem yükseköğretim kurumu olarak üniversitenin yeni yerleşmeye başlaması hem de ülkenin ve toplumun içinde bulunduğu ortam dikkate alındığında, dönemin akademisyası ve düşünce insanlarının üniversitenin rolü ve beklentilerini tartışmaları, çalışmadaki bulguların en hassas yerini oluşturmuştur. Nitekim yazarlardan Turhan (1956) üniversiteyi tartışırken öncelikle görevleri ve işlevi üzerinde durmak gerektiğini vurgulamış, Topçu (1959) ise üniversitenin millet ve kültür ilişkisi üzerindeki önemine dikkat çekmiştir. Tekeli, üniversitenin gençlik üzerindeki etkisi ve gençliğin üniversiteye yerleştirilmesi süreci üzerinde durmuştur. Dergide, üniversitelerin iç bünyesinin de tartışıldığı yazılar yer almıştır. Bu bağlamda Akder (1960), 1960 yılında gerçekleştirilen üniversite inkılabından hareketle durum tespiti yapmış ve önerilerini sıralamış, Togan da (1961) İstanbul Üniversitesinden yola çıkarak geneli ilgilendiren sorunlar üzerinde bir tartışmada bulunmuştur.

1955 yılında İstanbul’da yapılan milletlerarası üniversiteler derneği kongresinde Üniversitelerin başlıca misyonu 3 noktada toplanmıştır: “*öğretmen, idareci yetiştirme ve ilim araştırmacıları yetiştirme...*” Turhan, bu kongrede zikredilen hususlardan hareketle Türkiye’deki üniversitelerin hal-i pür melalini anlatmaya çalışmış ve üniversitenin ne gibi vazifeleri olduğu, neleri amaçlaması gerektiğini belirtmiştir. Öncelikle üniversitelerin öğretmen ve yüksek meslek sahibi kişi yetiştirme rolünü benimsediğini ancak ilmi araştırma ve ilim adamı yetiştirme noktasında yetersiz kaldığına dikkat çekmiştir. Medeni bir cemiyette bir üniversiteyi hakiki üniversite yapan, onu diğer müesseselerin üstüne çıkaran,

herkese onsuz olunmayacağı kanaati veren ilmi araştırmalarda bulunma ve ilim adamı yetiştirme fonksiyonudur (Turhan, 1956: 646). Üniversitelerin asıl vazifesinin ilim adamı yetiştirme, ilmi araştırmalarda bulunma olduğunu söyleyen Turhan, bu konuda birtakım serzeniş ve önerilerde bulunmuştur: *“eğer otuz seneden beri bu uğurda sarf etmiş olduğumuz milyonların, hatta milyarların bir kısmını da ilim adamı ve mütehassıs yetiştirmeye harcamış olsaydık, bugün şikâyet etmiş olduğumuz meselelerden birçoğu ortada kalmayacaktı. Onun için her şeyden evvel veya hiç olmazsa ilk tedrisata verilen ehemmiyet ve sarf edilen himmete mütevazı olmak üzere bir memleketin esas, ana kadrosunu teşkil eden ilim ve ihtisas adamlarının yetiştirilmesi lazımdır. Bütün medeni memleketlerde olduğundan daha çok bizim bunlara ihtiyacımız vardır”* (Turhan, 1956: 732).

Toplumun ve ülkenin bu duruma ihtiyacı olduğuna göre, bu vazifeyi bihakkın yerine getirecek kurum olan üniversitelerin ilim adamı yetiştirme ve ilmi araştırmalar yapması açısından bir noktaya getirilmesi gerekmektedir. Turhan, üniversitelerin bu konu üzerinde çalışmaları için halkın teşvik edilmesini gerektiğini belirterek vakıf sisteminin üniversitelerin gelişimi için öneminden bahsetmiş, hatta bütün meşhur üniversitelerin de vakıfların desteğiyle kurulduğunu söylemiştir (Turhan, 1956: 733). Turhan’ın henüz üniversitelerin yeni açılıp yaygınlaştırılmaya çalışıldığı bir dönemde vakıf üniversitesine dikkat çekmesi çok önemlidir. Keza bu makalenin yazıldığı tarihten uzun yıllar sonra Türkiye’de vakıf üniversiteleri açılmaya başlamış hatta günümüzde oldukça yaygınlaşmıştır.

Üniversitelerin en önemli özellikleri taşıdıkları toplumsal mahiyettir. Nitekim üniversitelerin çeşitli fonksiyonları olduğunu işaret eden Topçu, bunun üçe ayrıldığını söylemiştir. Üniversiteler içinde vücut kazandıkları cemiyetin idealcisidirler; bir milletin kültür merkezi ve millet kültürünün kaynağıdır. Millet kültürü üniversitesinde toplanır ve işlenir, mabet milletin kalbi ise üniversite de beynidir. Üniversitelerin millet hayatında taşıdığı önemi de şu örneklerle ifade eden Topçuya göre; *“Alzaslı bir köylü, Strasburg üniversitesinin benimsediği inançların dairesinde yaşar. Bir Provence çocuğu Aix-en-Provence üniversitesinin mütefekkirleriyle kalp ve iman beraberliği yapmıştır. Selçuklular devrinde Irak halkı, Bağdat külliyesinin mütefekkirlerinin vicdanını imanının istinatgâhı yapmıştır”* (Topçu, 1959: 40). Bu şekilde çeşitli örneklerle üniversitenin toplumu inşa eden bir özelliği olduğunu belirten Topçu, Türkiye’de ise üniversitenin bu vazifeyi yapamadığını belirterek eleştirilerde bulunmuştur.

Üniversitelerin kendi içerisinde bir kurumsal kimlik ve aidiyet bağı oluşturmaları gerektiği de dergide dile getirilmiştir. Nitekim üniversitelerde dikkat edilmesi gereken iki husus olduğunu söyleyen Tekeli, öncelikle talebenin üniversitenin tabii bir üyesi olduğunu

belirtmiş, Amerikan üniversitelerinde bunun gerçekleştirildiğini, Türkiye’de de bu algının yerleşmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bundan başka diğer ikinci husus ise, fakültelerin üniversiteyi teşkil etmesi hasebiyle üniversite ve fakültenin birbirini tamamlayan iki unsur olması, bunların bir camia teşkil etmesidir (Tekeli, 1960: 37). Böylece üniversite kendi içerisinde yapısal açıdan birlik oluşturmuş olacaktır.

Üniversitelerin sadece akademik değil idari ve bürokratik sıkıntıları da söz konusu olmuştur. Üniversitelerin ihtiyaçları ve işleyişi noktasında gerekli görülenler genel devlet politikası bakımından hükümetleri ilgilendirmektedir. Bu nedenle üniversitelerin kendi iç tedbirlerini alması gerekir. Bunlardan biri üniversitelerin bel kemiğini teşkil etmesi gereken ilmi müesseseleri kırtasiyecilikten kurtarma işidir. Togan, bugün dahi özellikle araştırma görevlileri açısından büyük bir sorun teşkil eden kırtasiyecilik vb. bağlamdaki işleri, üniversitenin çözmesi gereken bir mesele olarak görmüştür (Togan, 1961, 21). Bu bağlamda üniversitelerin iç işleyişi noktasında başka bir öneride daha bulunan Togan, İstanbul Üniversitesinden hareketle, garp üniversitelerinde olduğu gibi üniversitenin ilmi hayatını idari yükler altında ezilmekten kurtaran bir ilmi işler yüksek şurası olmadığını söylemiştir: *“üniversitede yüksek idare yanında ilmi müesseselerin işleri ile meşgul olacak bir teşekkülün mevcudiyetine ihtiyaç vardır. Yoksa böyle ilmi müesseseler, idari meseleler, talebe ve hocalar, müstahdemler, bina mali işleri arasında haklı davalarını kazanmakta daima müşkülât çekerler”* (Togan, 1961: 23). Togan’ın üzerinde durduğu hususların günümüzde de üniversitelerde tartışma konusu olduğunu belirtmek gerekir. Bu da üzerinden yarım asırdan fazla bir zaman geçmiş olmasına rağmen tartışmaların bitmediğini bize gösterir.

Üniversiteler, araştırmalarıyla sadece kendi içinde değil, toplumsal gerçeklikte de bunu sağlamalıdır. Akder’e göre, *“üniversitelerin asıl mevzularından biri de araştırma faaliyetlerini genişletmeleri ve şumullendirmeleri, öğretimi geniş halk kitlelerine ve çeşitli meslek gruplarına yayabilmeleridir”* (Akder, 1960: 29). Böylece yazar, üniversitenin toplumsal rolüne vurgu yapmıştır. Üniversitelerde olması gereken bir başka hususun serbest düşünce ve çalışma ortamının sağlanması olduğu da dile getirilmiştir. Üniversitelerin gelişiminde hoca ve öğrenci arasında gerçekleşen durumlarda, hocanın, öğrencinin fikri geleceğini baskı altında bulundurmaması ve demokratik ve serbest çalışma ortamı sağlanıp öğrencinin şahsiyetinin korunması gerekir. Bilgiç’e göre, *“üniversite öğrenciye ilmin değerini ve önemini kavratmalı, ilme karşı manevi bir bağlılık ve saygı duymasını sağlamalıdır. Yine bundan başka çalışma ve meslek ahlakını kazandırmalıdır.”* Üniversite öğretiminde bir diğer dikkat edilmesi gereken husus da aktüel ve güncel meselelerden öğrencinin uzak durmamasının sağlanması olmalıdır. Böylece öğrenciler, karşılarına çıkacak olan durumlarda

fikri istiklal, eleştiri yapma gücünü kendilerinde bulmuş olurlar ve düşünüp harekete geçme imkânı elde ederler (Bilgiç, 1959: 38). Üniversitenin düşünce özgürlüğü sağlamada öncelikle işe kendisinden başlaması gerektiğine vurgu burada yapılmıştır.

3.3. Akademik Kadrolar

Üniversitenin eğitim-öğretim faaliyetinin öznesi olan kadroları ve akademik camia da makalelerde yer alan konulardan birini oluşturmaktadır. Akademik kadronun durumu ve niteliği, üniversitenin ilerlemesi ve gelişmişliğinde bir ölçüttür. Bu bakımdan yazarlar için akademisyenlerin gelişimi ciddi bir husustur. Bu bağlamda Turhan (1956) üniversitenin vazifelerinden biri olarak uzman kadroların yetiştirilmesini görmüştür. Üniversitelerin ilmi araştırma noktasında istenilen seviyeye gelmesi için kadrolarının da iyileştirilmesi gerektiğine vurgu yapan Turhan, üniversitenin asıl vazifesini yapabilmesi için Avrupa ve Amerika'ya talebe gönderilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kadrolarını genişletmeden ilmi araştırma ve ilim adamı yetiştirmesi görevini hakkıyla yerine getiremeyeceğine dikkat çeken Turhan, bugün de üniversitelerin başlıca sorunu haline gelmiş olan kadro meselesi konusunda şu tespiti yapmıştır: *“hakikatte bugün bazı fakültelerimiz ders planları, teşkilatları ve faaliyet tarzları itibarıyla yüksek bir mektebi andırmaktadır. Bu bakımdan ne öğretim yönetmelikleri ne de kadrolar ilmi araştırma yapmaya veya ilim adamı yetiştirmeye müsait değildir. Kadrolar hükümet dairelerinde veya mekteplerdeki faaliyetleri nazarı itibara alan bir zihniyetle yapılmıştır. Kürsülerin çoğunda bir profesör ya vardır ya yoktur, bir veya iki asistan vardır...”* Üniversite kadrolarının nicelik ve nitelik bakımından yeterli olmaması, üniversitenin yapması gereken misyon noktasında da sıkıntılar oluşturacaktır. Turhan, bu şartlar altında hem öğretmenlik, hem ilmi araştırma yapmanın mümkün olmadığını, tedrisat zamanında vicdanlı bir hocanın ders hazırlamaktan vakit bulup da araştırma yapamayacağını söylemiştir. Yine ilim adamı yetiştirme noktasında da şartların çok sınırlı olduğuna dikkat çekmiştir (Turhan, 1956: 734). Turhan'ın bu ifadelerinin güncelliğini ve geçerliliğini koruduğunu söylenebilir. Özellikle öğretim elemanı sayısının yetersiz olduğu bölümlerde ve alanlarda ders yükü meselesi, araştırmaların yetersizliği, yayın vb. gibi konular bugün akademinin devam eden tartışmalarındandır.

Üniversite kadrolarındaki liyakat ve ehliyet durumunun da dergideki dile getirilen konulardan biri olduğu görülür. Nitekim bu durumu *“bir üniversitenin hakiki bir üniversite olup olmamasının yegâne miyarı kâfi derecede ilim adamı yetiştirip yetiştiremediğidir...”* şeklinde özetleyen Turhan'a göre hakiki bir ilim adamı olmayan bir öğretim üyesinin ilim adamı yetiştirmesi beklenemez. Bir insanın bilmediğini öğretmesinin sırrı ve metodu henüz

keşfedilmemiştir. Şu halde bir üniversitenin hakiki bir üniversite olmasının ilk şartı birinci sınıf ilim adamlarından teşekkül eden bir tedris kadrosuna sahip olmasıdır. Böyle bir üniversitenin kendisine düşen vazifeleri ifa edebilmesi bilhassa ilmi araştırmacı yetiştirebilmesi ise ancak hür ve muhtar olmasına, cemiyetteki mevki ve ehemmiyetinin layıkıyla anlaşılıp takdir edilmesine bağlıdır (Turhan, 1956: 633).

3.4. Yükseköğretim Tarihi ve Üniversite

Türkiye yükseköğretim tarihi açısından önem arz eden üniversitelerin tarihi gelişiminden de makaleler içerisinde bahsedilmiştir. Bu noktada üniversite reformları ve açılan üniversiteler hakkında da çeşitli bilgiler yer almıştır. Yazarlar (Topçu, 1959; Akder, 1960; Fındıkoğlu, 1959; Turhan, 1959; Tekeli, 1960; Temir, 1961; Harboğlu, 1959) makalelerinde bir yandan geçmişin muhasebesini yapmış diğer yandan da o günkü tarihlerde gerçekleşen ve gerçekleştirilmesini ümit ettikleri konuları tarihi bir süzgeçte ele almışlardır. Üniversitenin bir ülkenin ve milletin hayat damarlarından olduğunu yazısında ima eden Topçu, Türkiye’de cumhuriyet döneminde üniversitelerin milletin hayatı meseleleri ve değerleri noktasında nakıs kaldığına dikkat çekmiştir. Üniversitenin fikir hareketleri konusunda etkisiz kaldığını, toplumsal alanda pek çok gelişme yaşanmasına rağmen üniversitelerden bu konuda herhangi bir tepki ve fikir gelmediğini belirterek şunları söylemiştir: “*Birçok inkılaplar yapıldı. Üniversite sade siyasetin meddahlığını yaptı...*” (Topçu, 1959: 41). Topçu’nun bu tespitin yanı sıra o dönemdeki başka bir tespit de üniversitelerin açılması ve gelişimi bağlamında yapılmıştır. Nitekim Akder, “*bina sayısının artırılması, mali imkânların çoğaltılması, bunların dışında ilmi araştırmalara hız verebilmek için Fransız ve Alman örneklerine göre bir veya müteaddit merkezler kurulması üniversite ruh ve mahiyetini asla tekeffül edemez. 1933’teki üniversite inkılabının büyük umutlar beslenmesine rağmen yabancı profesörler getirilmesine, pek çok maddi kaynak aktarılmasına ve emek verilen genç unsurlara rağmen araştırmacı ruhu ve araştırma metodu gibi kavramlar etrafında kalınmıştır*” (Akder, 1960: 33) diyerek bazı eleştirilerde bulunmuş, hatta hayal kırıklığını ifade etmiştir.

Bunlardan başka, Türkiye’de üniversitelerde yapılan çeşitli reform süreci de bazı makalelerde yer almıştır. Hatta bu reform sürecinin tarihi bir devamlılık halini aldığı, tarihi süreçte benzer girişimlerden örnekle anlatılmıştır. Bu bağlamda 27 Ekim 1960’da 114 ve 115 sayılı kanunlarla gerçekleştirilen üniversite inkılabı hakkında çeşitli değerlendirmelerde bulunan Akder, 1958 yılında üniversitelerarası kurula sunulan bir rapordan hareketle 1960’da yapılan değişim ve yaşanan süreci değerlendirmiştir. Üniversitenin öncelikli sorununun ilim ve hakikat araştırmacılığı olduğunu belirten Akder, 1933 reformunun da buna yöneldiğini ancak

bu çabanın da ilk olmadığını, keza İkinci Meşrutiyet hatta Tanzimat hareketlerinde bu çabanın olduğunu söylemiştir (Akder, 1960: 25).

1960 yılında yapılan üniversite inkılabına Türk Yurdu dergisi editörlüğünce değinilmiştir. Burada 147 kişinin üniversiteden atılması durumu karşısında, bunların bazılarının geri gelebileceği belirtilirken bunların dışında da bazı kişilerin tespitinin istenmesi eleştirilmiştir. Üniversiteden atılma durumunu ve tasfiyenin doğrudan üniversitenin kendisi yani akademik organlar tarafından alınması kararı da eleştirilerek objektif bir ölçünün üniversitelerde kurulamayacağı ve şahsi mücadeleler nedeniyle ilmi ve milli ihtiyaçların göz ardı edileceği noktasında tespitte bulunmuştur (Türk Yurdu, 1960: 36). 27 Mayıs Darbesi sonrası üniversitelerde yaşanan sürece karşı derginin bir nevi tepki gösterdiği buradan hareketle söylenebilir.

Dergideki ilgili makaleler değerlendirildiğinde, Türkiye üniversite tarihi açısından da çeşitli hatta ayrıntılı bilgilerin yer aldığı görülür. Bunlardan biri de “*Erzurum Üniversitesi ve Mahalli Gazeteciliğin Hizmetleri*” adlı yazıda dile getirilmiştir. Atatürk döneminde üç üniversite açılmış, dördüncüsünün de Doğu’da kurulmasının lüzumu dile getirilmiştir. İşte Doğu’da kurulması planlanan üniversite Erzurum’da açılmıştır. Fındıkoğlu’na göre Erzurum üniversitenin kuruluş süreci 3 aşamada gerçekleşmiştir:

1. Atatürk’ün 1937-38 yıllarındaki nutku
2. 1951’de DP’nin Doğu Üniversitesi Fikri
3. 1956’da Erzurum Atatürk üniversitesi fikri

Erzurum Atatürk Üniversitesini kuruluş sürecindeki bir rapordan bahseden yazar, 1951’deki fikir üzerine oluşturulan heyetin bu konuda bir rapor hazırladığını ve bu raporda iki ana husus üzerinde durulduğunu ifade etmiştir. Bunlar:

- a. Doğu üniversitesi önce araştırma merkezlerini tesis etmelidir. Tedrisat yapılacak fakülteler bunun arkası sıra düşünülecektir
- b. Doğu üniversitesi doğunun muhtelif köşelerine dağıtılmış bulunacaktır.

Bu süreçte Erzurum Atatürk Üniversitesi 17 Kasım 1958’de açılmış ve üniversitede Fen-Edebiyat Fakültesi ve Ziraat Fakültesi ile dersler başlamıştır. Fındıkoğlu, üniversitede bundan sonra yaşanan sürecin mahalli gazetelerin üzerine düştüğünü ve Türkiye’nin beşinci Üniversitesi hakkında malumat verilmesi gerektiğine ifade etmiştir (Fındıkoğlu, 1959: 29). Erzurum’daki üniversiteden hareketle bundan sonra üniversitelerin nasıl açılacağı, nerelere kurulacağı, gidecekleri yön hakkında bazı tespitlerde bulunan Turhan ise, üniversitelerin kuruluş politikasının nasıl olması gerektiğine dikkat çekmek istemiştir. Öncelikle Erzurum’da açılan üniversitenin isabetli olduğunu belirten Turhan, Erzurum şehrinin orijinal Türk

kültürünün kaynaklarının merkezinde olduğunu söylemiştir. Buradaki üniversitede mahalli kültür ile ilim kaynaşacak ve üniversite şehri, şehir de üniversiteyi besleyecektir. Turhan, münevver ile halk buluşmasının da bu yolla gerçekleşeceğini şu şekilde ifade etmiştir: *“bu üniversitede yetişecek hakiki ilim adamları ve mütehassıslar, mahalli kültürü tamamen kaybetmediklerinden onun ihtiyaçlarını çok yakında duyacak, faaliyetlerini, araştırmalarını ona göre ayarlamasını bileceklerdir. Asırlardan beri münevverine karşı itimadını kaybetmiş olan halkın, kendisiyle, hakiki dertleriyle öyle yakından ilgilendiğini gördüğü genç ilim adamlarına güveni artacak ve bu kaynaşmadan ise harikalar doğacaktır...”* (Turhan, 1959, 29).

Üniversitenin kurulduğu şehir de diğer bir başka faktör olarak karşımızda durmaktadır. Turhan, küçük şehirlerde ve büyük şehirlerin uzağında üniversite kurulmasının önemine de işaret etmiştir. Avrupa’daki meşhur üniversitelerin küçük şehirlerde kurulduğunu, küçük şehrin ilmin gelişmesi için önemli olan muhiti ve havayı sağladığını belirtmiştir. Turhan’ın bu tespitinin güncelliğini koruduğunu ifade etmek gerekir. Çünkü Son yıllarda Türkiye’de her ile üniversite projesi kapsamında özellikle küçük illeri içine alan pek çok üniversite açılmış ve beraberinde bazı tartışmalar meydana gelmiştir. Turhan, bundan yarım asır evvel büyük şehirler dışına üniversite açılmasının gereğini sık sık vurgulamıştır. Nitekim bunu vurgularken de bu konuda yapılacak etüd ve çalışmaların da dikkate alınması gerektiğini söylemiştir. Öncelikle küçük şehirlerde üniversite, şehrin bir ailesi haline gelir. Bundan başka zaman konusunda tasarruflu olan hoca ve öğrenciler, sık sık bir araya gelme imkânı da bulmuş olurlar. Küçük şehirlerde açılacak üniversitelerde bazı hususlara da dikkat edilmesi gerekmektedir. Şöyle ki bunların başında öğretim üyesinin temini meselesi gelmektedir. Turhan, bugün de üniversitelerimizin başlıca sorunlarından biri olan öğretim üyesi eksikliği meselesine vurgu yapmıştır. Bu hususun yanında öğretim üyeleri liyakatli de olmalıdır çünkü: *“bir memlekete seviyesi düşük bir üniversitenin vereceği zararı, ne dünyanın korkunç mikropları, ne atom bombası, ne de herhangi bir düşman verebilir”* (Turhan, 1959: 30).

Yükseköğretim tarihimizde başlıca tartışmalardan biri de sınavlar oluşturur. Üniversite sınavları konusunda o dönem de tartışma yapıldığını dergide görmekteyiz. Nitekim giriş imtihanlarının fakülteler tarafından değil doğrudan üniversiteler tarafından yapılması gerektiğini söyleyen Tekeli’ye göre, her üniversitenin fakültelerinin belli kadrosuna göre alacağı öğrenci miktarını tespit ederek imtihan sonunda bu fakültelelere girişi sağlanmalıdır. Hatta İstanbul, Ankara, Ege ve Atatürk üniversiteleri giriş imtihanları ayrı değil bu üniversitelerin merkezlerinde veya muhtelif bölgelerde yapılabilir demektedir (Tekeli, 1960: 37). Yani yazarın burada merkezi bir sınav sistemine olan ihtiyacı dile getirdiği görülmektedir.

Türkiye’de Tanzimat döneminden beri tartışılan akademi meselesi de dergide değinilmiştir. Temir, akademilerin tarihi gelişiminden ve dünyadaki örneklerinden hareketle Türkiye’de akademinin bir nevi serencamını ortaya koymuştur. Temir’e göre, 1960 sonrası Milli Birlik Komitesine sunulan raporda Türk Bilimler Akademisi çerçeve planı sunulmuştur ve şu kısımlardan oluşması öngörülmüştür:

1. Atatürk Enstitüsü
2. Türk Dili Enstitüsü
3. Türk Tarihi ve Manevi Bilimler Enstitüsü
4. Tabii Bilimler Enstitüsü
5. Güzel Sanatlar Enstitüsü

Kurulması planlanan akademideki öğretim üyesi meselesinden de bahseden yazar, bu akademinin üyeleri de üniversite hocalarından seçileceğini belirtmiş, her üniversite öğretim üyesinin akademi üyesi olamayacağını keza bazı bilim dallarında yeterli bilim adamı olmadığını, Türk dili alanında profesör ve doçent sayısının 10’u geçmeyeceğini söylemiştir (Temir, 1961: 29).

Üniversitelerin geçirdiği tarihi süreçte yaşanan bir başka tartışma ise idare ve yönetim meselesi olmuştur. Bu tartışmanın ana gövdesini de rektör seçimleri ve üniversitelerin idaresi oluşturur. Derginin diğer serilerinde (Özellikle 1990’lı yıllardan itibaren) rektörlük seçimleri ile ilgili çeşitli makaleler yer almakla birlikte ilk kez Harboğlu’nun makalesinde bu konu üzerinde fikir beyan edildiği dikkati çekmektedir. Bu bağlamda Harboğlu, İstanbul ve Ankara üniversitelerine Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar ve Ord. Prof. Dr. Suut Kemal Yetkin’in rektörlük seçimlerini kazanmasından hareketle kamuoyunda oluşan hava hakkında bir eleştiri yazısı kaleme alınmıştır. Burada öncelikle II. Dünya savaşı ve sonrasında fakültelerin ideoloji buhranına uğradığına dikkat çeken ve liyakat ve akademi arasında tutarsızlıklar olduğunu ima eden Harboğluna göre: *“filiyatın teyit etmediği formüller hiçbir derde deva olamamıştır. Hukuk profesörlerimizi avukat cübbelerini savurarak adliye koridorlarında yatıştıran, hekim profesörlerimize muayenahanelerinde nöbet tutturan zihniyetin laboratuvar araştırması ile tevil edilmesini bekleyebilir miyiz? Onları kütüphanelerine kapanmaktan alıkoyan kimdir? Liyakat sahiplerini çoktan hak ettikleri akademik merteye ve unvanlara kavuşturabileceklerine güvenderemeyen zihniyet hala yıkılmamıştır...”* (Harboğlu, 1959: 52) diyerek üniversitenin itibar kazanmasının öncelikle kendi unsuruna itibar etmekten geçtiğini ifade etmiştir. Harboğlu’nun makalesi güncelliğini bugün de koruyan konular içermesi nedeniyle hayli dikkat çekicidir.

4. Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, bugün olduğu gibi geçmişte de üniversite kavramı etrafından çeşitli tartışmalar yaşandığı görülmektedir. Bu tartışmaları her dönemin kendine özgü koşulları içerisinde değerlendirmek gerekir. Araştırma bu kapsamda cumhuriyet döneminin belirli bir döneminde aydınların ve akademisyenlerin üniversite kavramına ve ilişkili olduğu diğer konulara yönelik olarak nasıl bir yaklaşım içerisinde olduklarını göstermesi bakımından önemli bilgiler ortaya koymuştur. Modernleşme dönemiyle birlikte yükseköğretimin esasını teşkil eden üniversiteler, Türk modernleşme ve eğitim hareketleri açısından hem bir netice hem de sebepler dairesi içerisinde değerlendirilmelidir. Nitekim Türkiye’de Cumhuriyet dönemiyle birlikte, özellikle de 1950 sonrası yükseköğretimde yaşanan gelişmeler, siyasi, iktisadi ve sosyal hareketlerle birlikte yürümüştür. Eğitim’e yüklenen anlam, eğitim kurumlarına da doğrudan sirayet etmiş yahut ettirilmek istenmiştir. Hangi açıdan bakılırsa bakılsın, Türkiye üniversite tarihi dikkatle ele alınmalıdır. Nitekim Gündüz’ün de belirttiği gibi, *“Modern Türkiye’nin kuruluşundan bu yana toplumsal ve kurumsal bazda önemli sorun alanlarından biri üniversite olmuştur. Bu meselenin çok yönlü alt alanları ve saikleri vardır. Ama asıl mesele zihniyet, ideoloji, var olma gerekçesi ve beklentiler, bilimle olan muarefe ve siyasetle olan ilişkide odaklanmaktadır. Üniversitenin Türkiye’deki ontolojisi hemen her bakımdan ‘unique’ bir karakter arz eder.”* (Gündüz, 2013: 17). Bu bakımdan yükseköğretim ve bunun içinde üniversite tarihi karşımızda incelenmesi, değerlendirilmesi ve araştırılması gereken bir konu olarak durmaktadır.

Üniversite tarihi ile ilgili dönemin kaynaklarından birini de o dönemde konu ile ilgili doğrudan görüşlerin dile getirildiği yayın organları oluşturur. Yayın organları içerisinde dergi ve mecmuların ayrı bir yeri bulunmaktadır. Bu çalışmada konuya ilişkin zengin bir içeriğe ve önemli tartışmalara yer verilen Türk Yurdu dergisinde, Türkiye yükseköğretim tarihine ışık tutacak makaleler incelenmiştir. Genel olarak bakıldığında, 1950’li yıllarda üniversite mefhumunun dönemin aydın ve entelektüellerin görüşlerine yansıdığı ve Türk Yurdu dergisi aracılığı ile kamuoyunun bilgilendirilmesi amaçlandığı görülmektedir. Dergide ayrıca ideal üniversite, üniversite hocası, akademisyen vb. konulara ilişkin düşünceler de ileri sürülmüştür. Dergide bu konularla ilgili yazı kaleme alanların büyük bir kısmının akademisyen olmasını göz önüne alındığında, akademinin kendi içerisindeki üniversite tartışmalarının da en özgün biçimde yansıtıldığı görülmektedir. Üzerinde durulması gereken önemli konulardan birisi de, üniversitelerin kurulması, işleyişi, ideal üniversite, üniversite sınavları, akademisyenlerin yetişmesi, yayın ve araştırma faaliyetleri, ders yükü, bürokratik

faaliyetler hatta üniversitelerin idaresi gibi mevzuların günümüzde de tartışılmaya devam ediyor olmasıdır.

Çalışmayı bütün olarak değerlendirdiğimizde, bazı önerilerde bulunulabilir. Öncelikle genelde eğitim tarihi, özelde yükseköğretim tarihi incelenirken, dönemin basın yayın organlarından ve süreli yayınlarından ayrıntılı olarak istifade edilebilir. Türkiye yükseköğretim tarihinin bir envanteri çıkartılarak bu ve buna benzer şekilde literatürde yer alan makale ve çeşitli yazılar incelenebilir. Konunun ve tarihi sürecin sağlıklı bir şekilde değerlendirilmesi için de farklı bağlam ve fikri zemindeki dergi ve makalelerle bir karşılaştırma yapılabilir.

Kaynakça

- Akder, N. (1960). “Son Üniversite İnkılabı Karşısında Eski ve Yeni Düşünceler”, *Türk Yurdu*, c.2, nr.9, Aralık, s.25-36.
- Akyüz, Y. (2011). *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Yayınları: Ankara.
- Bilgiç, E. (1959). “Üniversite ve Öğretim”, *Türk Yurdu*, c.1, nr. 3, Mayıs, s. 37-38.
- Dölen, E. (2010). *Türkiye Üniversite Tarihi, Özerk Üniversite Dönemi (1946-1981)*, c. 5, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1959). “Erzurum Üniversitesi ve Mahalli Gazeteciliğin Hizmetleri”, *Türk Yurdu*, c.1, nr.1, Mart, s.29.
- Gündüz, M. (2013) “Akademiye Anımsamak: Anılarda Üniversite Sorunları ve Eleştiriler” *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, c.3, s. 16-26.
- Harboğlu, N. (1959). “Üniversitelerimizde Rektör Seçimleri”, *Türk Yurdu*, c.1, nr.6, Ağustos, s. 52-53.
- Kenan, S. (2012). “Üniversite”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, cilt. 42, s. 338-348.
- Öztürk, C. (2012). “Çağdaş Eğitim ve Bilim”, *İmparatorluktan Ulus Devlete Türk İnkılap Tarihi*, Ed. Cemil Öztürk, Pegem Akademi Yayınları: Ankara.
- Tekeli, İ. (2010). *Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye’de Yükseköğretimin ve YÖK’ün Tarihi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları: İstanbul.
- Tekeli, S. T. (1960). “Üniversitelerimiz ve Gençlik”, *Türk Yurdu*, c.2, nr. 9, s.37.
- Temir, A. (1961). “Batıda ve Bizde Bilimler Akademisi Meselesi”, *Türk Yurdu*, c.2, nr. 10, Ocak, s. 25-29.
- Togan, Z. V. (1961). “İstanbul Üniversitesince Yapılması Gereken İşlerden Birisi”, *Türk Yurdu* c.2, nr. 10, Ocak, s. 21-24.
- Topçu, N. (1959), “Üniversite”, *Türk Yurdu*, c.1, nr. 9, Aralık, s.40-41.
- Tuncer, H. (2012). “Türk Yurdu”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, cilt: 41, sayfa: 550-551
- Tuncer, H. (2002). *Türk Yurdu Bibliyografyası*, Türk Yurdu Yayınları: Ankara.
- Turhan, M. (1956). “Üniversite ve Vazifeleri I”, *Türk Yurdu* nr.254, Mart, s.645-654
- Turhan, M. (1956). “Üniversite ve Vazifeleri II”, *Türk Yurdu*, nr.255, Nisan, 731-735.
- Turhan, M. (1956). “Erzurum Üniversitesinin Açılışı Münasebetiyle”, *Türk Yurdu*, c.1 nr. 5, Temmuz, s. 29-30.
- Turhan, M. (1956). “Hızla Değişen Cemiyetlerde Üniversitelerin Rolü”, *Türk Yurdu*, nr. 253, Şubat, s. 631-635.
- Türk Yurdu, (1960). “Üniversite Kanunlarının Tatbikinde Son Safha”, c.2, nr.9, Aralık